

especialitzats que s'interessin per la totalitat de l'itinerari siderúrgic. Aquestes persones disposaran d'un material informatiu i divulgatiu actualitzat lliurat en suport digital, que serà accessible gratuïtament mitjançant les pàgines web de les institucions col·laboradores o altres sistemes digitals. Aquests mateixos materials seran els que s'utilitzaran per facilitar la visita virtual del lloc, i seran la matriu del material didàctic que es posarà al servei de l'òrgan gestor perquè el pugui utilitzar en el marc de les accions de sensibilització que duu a terme en les aules de les escoles d'Andorra.

Així mateix, es preveu adequar un espai d'aturada i, segons permetin les normes de protecció i de gestió de la VMPC, de bivac perquè el sector de la farga ja no sigui només un lloc de pas sinó que es converteixi en destí. D'aquesta manera, al marge dels visitants lliures o dels especialistes, l'òrgan gestor podrà organitzar unes accions puntuals per a les quals l'entorn privilegiat de la farga serà un escenari per desenvolupar unes activitats que ja no se centraran en la temàtica central del ferro.

Finalment, en un àmbit geogràfic més ampli, l'itinerari del Madriu, com a recurs adherit a l'associació de la Ruta del Ferro als Pirineus, integrarà un projecte d'itinerari transnacional. En el marc de les directives del Consell d'Europa referents als itineraris europeus, la Ruta es vol dotar de dos itineraris locals, un a l'oest, per unir Guipúscoa amb el Bearn, i l'altre a l'est, per unir l'Arieja amb Catalunya passant per Andorra. La concepció d'aquests dos productes de turisme cultural servirà per potenciar l'ampliació de la xarxa transnacional a nous socis o municipis col·laboradors.

Cal afegir que, pel que fa a les visites dels escolars, es preveu treballar aquest aspecte conjuntament amb el Ministeri d'Educació, la Comissió de Gestió de la VMPC i els comuns, amb una clara voluntat d'implicar tots els ens concernits i d'aprofitar les sinergies.

RESPOSTA 9

L'Institut d'Arqueologia Clàssica de Catalunya (ICAC) va realitzar un estudi prospectiu que es desenvolupava per sobre dels 2.000 metres d'altitud i no va incloure la farga del Madriu. Consegüentment, no hi ha un lligam directe entre ambdós projectes de recerca.

L'estudi de l'ICAC, revisat i ampliat per les prospeccions efectuades pel Departament de Patrimoni Cultural, s'ha utilitzat per generar la cartografia patrimonial de la VMPC. Sumada a les altres cartografies temàtiques existents, ha servit perquè la direcció de la gestió estableixi la zonificació de la VMPC que ha fonamentat la redacció del Pla de conservació de la Vall. Aquest darrer document, en

curs d'aprovació pels quatre comuns, ha condicionat el programa de la farga del Madriu.

RESPOSTA 10

El projecte de la farga del Madriu no compta amb un finançament directe dels comuns. D'acord amb el marc de la gestió de la VMPC, la participació econòmica directa correspon als 45.000,00 € que aporta la Comissió per als exercicis 2021, 2022 i 2023. Indirectament també s'ha de mencionar la participació dels tècnics de manteniment dels comuns i de l'ecoguarda de la Comissió de Gestió de la VMPC (2021, 2022 i 2023), el salari dels quals serà sufragat per les seves institucions de tutela. Durant la darrera fase del projecte, i posteriorment, la gestió de la Vall integrarà els aspectes relatius a la valoració de l'itinerari siderúrgic de la VMPC a l'exterior del sector de la farga, organitzarà el Campus internacional per a joves i, evidentment, assumirà el manteniment regular del jaciment

Isabel de la Parte Cano
Directora de Patrimoni Cultural

Encamp, 11 d'octubre del 2021

5- ALTRA INFORMACIÓ

5.3 Altres

Edicte

La subsíndica general, atès que el Consell General, en la seva sessió del dia 14 d'octubre del 2021, ha aprovat les conclusions del **Dictamen de la Comissió d'estudi per a la sostenibilitat de les pensions de jubilació de la CASS**, disposa publicar el referit dictamen.

Tot el que es fa públic per a general coneixement i efectes.

Casa de la Vall, 14 d'octubre del 2021

Meritxell Palmitjavila Naudí
Subsíndica General

Dictamen de la Comissió d'estudi per a la sostenibilitat de les pensions de jubilació de la CASS

La Comissió d'estudi per a la sostenibilitat de les pensions de jubilació de la CASS ha examinat, en el decurs de la reunió celebrada el dia 28 de setembre de 2021 la informació i documentació que consta referenciada en el present document, de la qual se'n desprèn el següent:

ÍNDEX

1. Antecedents
  - 1.1. Creació
  - 1.2. Objecte
  - 1.3. Funcionament
2. Composició
3. Treballs de la Comissió
  - 3.1. Resums executius de les compareixences realitzades
4. Conclusions
  - 4.1. Presentacions dels especialistes i tècnics designats
  - 4.2. Acord dels membres de la Comissió
5. Recull de les Actes de la Comissió

1. Antecedents

1.1. Creació

El dia 8 d'abril del 2021, els grups parlamentaris Demòcrata, Liberal i Ciutadans Compromesos van presentar conjuntament una Proposta d'acord per al foment d'un pacte d'estat per a la sostenibilitat de les pensions de jubilació de la CASS (Reg. 315/2021) que fou publicada en el Butlletí del Consell General, del 14 d'abril del 2021, número 38/2021.

El dia 3 de maig del 2021, els grups parlamentaris Demòcrata, Liberal i Ciutadans Compromesos van presentar 1 esmena a la Proposta d'acord (Reg. 427/2021), i el dia 5 de maig del 2021, el grup parlamentari Socialdemòcrata també va presentar 1 esmena a la Proposta d'acord (Reg. 445/2021).

El Ple del Consell General, en la sessió celebrada el dia 13 de maig del 2021, va debatre la Proposta d'acord per al foment d'un pacte d'estat per a la sostenibilitat de les pensions de jubilació de la CASS i les esmenes presentades, i va acordar deixar en suspens la seva aprovació fins a una propera sessió.

Durant la sessió celebrada el dia 20 de maig del 2021, el Ple del Consell General va aprovar per assentiment la Proposta d'acord per al foment d'un pacte d'estat per a la sostenibilitat de les pensions de jubilació de la CASS, el text de la qual s'adjunta al present dictamen com a Annex 1.

La referida Proposta d'acord proposa la constitució d'un Pacte d'Estat per a la sostenibilitat de les pensions, mitjançant el qual sigui possible consensuar la diagnosi de la situació i de les seves causes i, vinculant tant els poders públics com els agents econòmics i socials, es determinin les mesures i els canvis en el model, si escau, que cal implementar en el sistema, així com el calendari d'implementació. És per això que es proposa, en primer lloc, la creació d'una Comissió d'estudi per a la sostenibilitat de les pensions de jubilació de la CASS.

L'article 48 del Reglament del Consell General estableix, en el seu apartat 1, que "el Consell General podrà crear en cada legislatura Comissions d'estudi o d'enquesta sobre qualsevol qüestió d'interès públic, a proposta de la Sindicatura, de dos Grups Parlamentaris o d'una cinquena part dels consellers generals. El debat de la proposta de creació es farà d'acord amb allò establert per a les propostes d'acord"; i en el seu apartat 2 que "Tant la proposta com l'acord de creació de les comissions referides als dos apartats anteriors han de determinar com a mínim:

- a) El tipus i la composició de la comissió que es crea.
- b) L'objecte concret del treball que se li encarrega i la seva finalitat, i també les possibles directrius a les quals la comissió ha d'acomodar el seu treball. En qualsevol cas, l'objecte d'aquestes comissions no podrà versar sobre qüestions concretes que estiguin sotmeses a un procediment jurisdiccional.
- c) Les normes específiques de funcionament i el règim general d'adopció d'acords, que en tot cas, han de respectar sempre els principis generals de funcionament de les comissions establerts per aquest reglament.
- d) El caràcter secret o públic de la comissió en aplicació del què disposa l'article 53.2. Dit caràcter podrà ser modificat en el decurs dels treballs de la comissió.
- e) La possibilitat d'incorporar-hi especialistes o tècnics perquè participin en els treballs i assisteixin a les reunions amb veu però sense vot.
- f) El termini per a cloure els treballs de la comissió."

El dia 8 de juny del 2021, sota la presidència de la M.I. Sra. Roser Suñé Pascuet, Síndica General, es va constituir la Comissió d'estudi per a la sostenibilitat de les pensions de jubilació de la CASS. A continuació, van resultar escollits el Sr. Carles Enseñat Reig com a President de la Comissió d'estudi i la Sra. Susanna Vela Palomares com a Vicepresidenta de la Comissió d'estudi.

1.2. Objecte

L'objecte de la Comissió d'estudi per a la sostenibilitat de les pensions de jubilació de la CASS consisteix en elaborar un dictamen que es fonamenti en els resums executius i en les actes de les diferents

compareixences dels especialistes i tècnics que consideri la Comissió per tal de servir com a base de treball per al debat i les decisions que s'hagin d'adoptar en el marc del Pacte d'Estat per a la sostenibilitat de les pensions de jubilació de la CASS.

Per a la realització del dictamen, la Comissió d'estudi estarà facultada per obtenir tota la informació i documentació que requereixi de l'Administració pública, així com per rebre la compareixença dels membres de l'Administració pública, autoritats i funcionaris públics i de tots els agents públics i privats afectats per la matèria, que permetin a la Comissió d'estudi obtenir la informació escaient a l'efecte d'emetre el dictamen esmentat.

El dictamen de la comissió d'estudi s'haurà de presentar a la Sindicatura, per tramitar-ne l'aprovació en el Consell General, no més tard de l'1 d'octubre del 2021.

1.3. Funcionament

En relació al funcionament de la *Comissió d'estudi per a la sostenibilitat de les pensions de jubilació de la CASS*, els membres van acordar seguir allò fixat al Reglament del Consell General, amb les particularitats establertes en la carta de sol·licitud de constitució de la Comissió.

En línies generals es poden establir els següents:

- Objecte: (Definit a l'apartat anterior).

- Composició: la Comissió d'estudi està integrada pels consellers i conselleres generals que manifestin voler formar-ne part, mitjançant una comunicació escrita adreçada a través dels seu grup parlamentari. Tal com preveu l'apartat 3.e) de l'article 48 del Reglament del Consell General, també s'hi incorporen en els termes que s'hi estableixen amb caràcter permanent els ministres que designi el cap de Govern, els presidents del consell d'administració de la Caixa Andorrana de Seguretat Social i de la Comissió Gestora del Fons de Reserva de Jubilació, els membres del Consell Econòmic i Social que no representen el Govern, el president de la Federació de la Gent Gran d'Andorra, i un representant designat per les associacions de les persones amb diversitat funcional.

- Durada: des de la seva constitució i fins que el Consell General n'aprovi el dictamen.

- Règim dels acords: els acords que adopti la Comissió d'estudi s'adopten tenint en compte el vot ponderat d'acord amb la representació que tingui cada grup parlamentari, sense perjudici que s'hagi d'intentar assolir el màxim consens possible.

- Règim de les reunions i compareixences: sense perjudici del que disposa l'article 53.2 del Reglament del Consell General, la Comissió d'estudi tindrà

caràcter públic i les seves sessions també seran retransmeses en directe via *streaming*.

- Reunions: data preferent, els dimarts a les 12.00 h.

- Comunicacions entre els membres: la comunicació i distribució de documentació entre els membres de la Comissió es realitza per correu electrònic com a via preferent.

2. Composició

En representació del Consell General:

- M.I. Sr. Carles Enseñat Reig (GPD), President
- M.I. Sra. Susanna Vela Palomares (GPS), Vicepresidenta
- M.I. Sr. Oliver Alis Salguero (GPTULI)
- M.I. Sr. Joan Carles Camp Areny (GPTULI)
- M.I. Sra. Alexandra Codina Tort (GPD)
- M.I. Sra. Berna Coma González (GPD)
- M.I. Sr. Ferran Costa Marimon (GPL)
- M.I. Sr. Raul Ferré Bonet (GPCC)
- M.I. Sra. Silvia Ferrer Ghiringhelli (GPL)
- M.I. Sr. Jordi Font Mariné (GPS)
- M.I. Sra. Eva López Herrero (GPL)
- M.I. Sr. Marc Magallón Font (GPL)
- M.I. Sr. David Montané Amador (GPD)
- M.I. Sr. Carles Naudi d'Areny-Plandolit Balsells (GPCC)
- M.I. Sr. Joan Carles Ramos Reboredo (GPD)
- M.I. Sr. Pere López Agràs (GPS)
- M.I. Sr. Josep Pintat Forné (GPTULI)
- M.I. Sra. Judith Salazar Álvarez (GPS)

En el decurs de la sessió de la *Comissió d'estudi sobre la sostenibilitat de les pensions de jubilació de la CASS*, el dia 15 de juny del 2021, el Grup parlamentari Socialdemòcrata va demanar d'admetre com a membre de la Comissió a la M.I. Sra. Judith Salazar Álvarez, fet que va ser acceptat per unanimitat per la Comissió.

En representació del Govern:

- M.I. Sr. Jordi Gallardo Fernández, Ministre de Presidència, Economia i Empresa
- M.I. Sr. Èric Jover Comas, Ministre de Finances i Portaveu
- M.I. Sra. Judith Pallarés Cortés, Ministra d'Afers Socials, Joventut i Igualtat

En representació de la Caixa Andorrana de Seguretat Social (CASS):

- Sr. Albert Font Massip, President del Consell d'Administració de la CASS

- Sr. Jordi Cinca Mateos, President de la Comissió Gestora del Fons de reserva de jubilació

En representació de la Federació de la gent gran d'Andorra:

- Sr. Felix Zapatero Artadi, President de la Federació de la gent gran d'Andorra

En representació de les associacions de les persones amb discapacitat:

- Sr. Roger Lorente, de l'associació de Malalties Minoritàries d'Andorra (AMMA)

En representació del Consell Econòmic i Social (CES):

- Sr. Daniel Pérez Pérez, membre del CES

- Sr. Gerard Cadena Turiella, membre del CES

- Sr. Erik Mils Julia, en substitució de la Sra. Sònia Yebra, membre del CES

- Sr. Gabriel Ubach Valdivia, membre del CES

- Sr. Matthew Lodge de Ferrant, en substitució del Sr. Jordi Fernández Pájaro, membre del CES

3. Treballs de la Comissió

La Comissió d'estudi sobre la sostenibilitat de les pensions de jubilació de la CASS va mantenir les següents reunions de treball:

- El dia 8 de juny de 2021, dimarts, a les 12H00:

Ordre del dia

1. Nomenament del president i del vicepresident de la Comissió d'estudi.

2. Anàlisi del règim de funcionament intern de la Comissió d'estudi.

3. Altres qüestions d'interès per a la Comissió d'estudi.

- El dia 15 de juny de 2021, dimarts, a les 12H00:

Ordre del dia

1. Aprovació, si escau, del Projecte d'Acta 01/21.

2. Anàlisi de l'estructura i del funcionament de la Comissió.

3. Altres qüestions d'interès per a la Comissió.

- El dia 29 de juny de 2021, dimarts, a les 11H00:

Ordre del dia

1. Aprovació, si escau, de l'Acta 02/21.

2. Validació dels especialistes o tècnics designats pels membres de la Comissió.

3. Elaboració d'un calendari de reunions de la Comissió.

4. Altres qüestions d'interès per a la Comissió.

- El dia 29 de juny de 2021, dimarts, a les 11H15:

Ordre del dia

1. Compareixença dels especialistes o tècnics designats pels representants de la Caixa Andorrana de Seguretat Social i de la Comissió Gestora del Fons de reserva de jubilació.

2. Compareixença dels especialistes o tècnics designats pels representants del Grup Parlamentari Socialdemòcrata.

3. Altres qüestions d'interès per a la Comissió.

- El dia 13 de juliol de 2021, dimarts, a les 11H00:

Ordre del dia

1. Aprovació, si escau, de les Actes 03/21 i 04/21

2. Compareixença del Sr. Albert Font Massip, president del Consell d'Administració de la Caixa Andorrana de la Seguretat Social, i del Sr. Jordi Cinca Mateos, president de la Comissió Gestora del Fons de reserva de jubilació

3. Compareixença del Sr. José Antonio Herce, tècnic designat pels representants de la Caixa Andorrana de Seguretat Social i de la Comissió Gestora del Fons de reserva de jubilació

4. Altres qüestions d'interès per a la Comissió

- El dia 7 de setembre de 2021, dimarts, a les 17H00:

Ordre del dia

1. Aprovació, si escau, de l'acta 05/21.

2. Compareixença dels especialistes o tècnics designats pels representants del Govern.

3. Altres qüestions d'interès per a la Comissió.

- El dia 14 de setembre de 2021, dimarts, a les 11H00:

Ordre del dia

1. Aprovació, si escau, de l'acta 06/21.

2. Compareixença dels especialistes o tècnics designats pel Grup Parlamentari Demòcrata.

3. Compareixença dels especialistes o tècnics designats pels representants de la Unió Sindical d'Andorra (USdA).

4. Altres qüestions d'interès per a la Comissió.

- El dia 21 de setembre de 2021, dimarts, a les 11H00:

Ordre del dia

1. Aprovació, si escau, de l'acta 07/21.

2. Compareixença dels especialistes o tècnics designats pel Grup Parlamentari Socialdemòcrata.

3. Compareixença dels especialistes o tècnics designats pels representants de la Caixa Andorrana de Seguretat Social i de la Comissió Gestora del Fons de reserva de jubilació.

4. Altres qüestions d'interès per a la Comissió.

- El dia 28 de setembre de 2021, dimarts, a les 11H00:

Ordre del dia

1. Aprovació, si escau, de l'acta 08/21.
2. Compareixença dels especialistes o tècnics designats pel Grup Parlamentari Socialdemòcrata.
3. Compareixença dels especialistes o tècnics designats pels representants de la Caixa Andorrana de Seguretat Social i de la Comissió Gestora del Fons de reserva de jubilació.
4. Altres qüestions d'interès per a la Comissió.

3.1. Resums executius de les compareixences realitzades

SESSIÓ: 29-06-2021 (Acta 04-21)

- **1a Compareixença:** Sr. Guillaume Leroy (actuari associat de l'empresa ACTENSE), especialista designat pels representants de la CASS

EXPOSICIÓ:

► TRES OBJECTIUS ABORDATS EN LA presentació:

1. Examen del règim de jubilació – Principis, posicionament i context

- Andorra té uns 60.000 cotitzants dels quals 15.800 són beneficiaris de pensions.
- Les remuneracions dels afiliats és modesta: un valor mitjà de 1.800 € al mes.
- Hi ha un augment significatiu de la població que es troba en situació de jubilació.
- El règim de jubilació de la CASS és un règim de jubilació per punts clàssic de repartiment i amb cotitzacions definides, és a dir, es compren punts i aquests fan l'objecte d'un pagament posterior en forma de prestacions de jubilació aplicant un coeficient de conversió. Aquest coeficient de conversió ha anat augmentant degut a que la durada durant la qual es paguen les prestacions també s'ha incrementat.
- A Andorra no existeix un règim complementari obligatori i això porta a taxes de cotització i a drets de jubilació més febles.
- La major part de la gent compren drets a un preu molt sensiblement inferior al valor financer que els consent la CASS.

2. Projectió i perspectives del règim de jubilació

- Existeix la hipòtesis que en una vintena d'anys ja no hi haurà diners en les reserves de caixa del règim de jubilació.
- L'edat de liquidacions de les pensions a Andorra és relativament estàndard en relació amb les pràctiques a la Unió Europea. Podria augmentar amb el temps tal com s'observa a la majoria de països veïns.
- El coeficient de conversió és molt inferior a les taxes d'equilibri i un augment del coeficient de conversió serà necessari per assegurar la l'equilibri del règim de jubilació.
- El sistema de pensions andorrà es basa en un únic règim de jubilació, a diferència de la resta de règims de jubilació que generalment es beneficien d'una garantia complementària en forma de règim de jubilació recolzat per l'estructura demogràfica d'un país més gran.
- La incertesa econòmica a Andorra és més important que a països com Mònaco o Luxemburg.

3. Alguns elements d'actualització després de l'exercici 2020

- A partir del 2020, i degut a la situació d'emergència sanitària causada per la pandèmia del SARS-CoV-2, hi ha hagut una baixa neta de les cotitzacions mentre que les pensions es mantenen en el seu augment progressiu. Això és un factor significatiu de degradació del règim de jubilació de la CASS.
- Paral·lelament hi ha una baixa dels tipus d'interès i això suposa un impacte important sobre la rendibilitat de la inversió en les reserves dels fons de pensions.

TORN DE PREGUNTES:

► ELEMENTS EXTRETS DE LES PREGUNTES DELS MEMBRES DE LA COMISSIÓ D'ESTUDI PER A LA SOSTENIBILITAT DE LES PENSIONS DE JUBILACIÓ DE LA CASS:

- Hi ha una tendència general a augmentar l'edat de jubilació, per exemple Alemanya ha previst augmentar aquesta edat fins als 67 o 68 anys. No obstant, es recomana ponderar aquest augment d'edat en coherència amb la situació demogràfica de cada país.
- La reforma que es va dur a terme en el 2015 va consistir, principalment, en:
  - disposar de mesures relatives a les condicions de liquidació dels drets. De fet ara es requereix 60 mesos, i no pas 12 mesos, per poder liquidar una

pensió i restituir les cotitzacions. Això no s'aplica a les persones que ara viuen a Espanya, França o Portugal i per tant aquesta mesura té un impacte bastant modest;

- augmentar el coeficient de conversió i això suposa una millora del règim de jubilació però a molt llarg terme;

- imputar els drets concedits sobre els nivells de remuneració, però donat que no hi ha moltes persones amb remuneracions elevades, l'impacte d'aquesta mesura és poc rellevant.

- En una vintena d'anys ja no hi hauran suficients reserves per compensar la insuficiència de les cotitzacions que es paguen i això donarà lloc a que no es puguin pagar les prestacions de jubilació.

- De manera general, en la majoria de països hi ha tres nivells de règims de jubilació:

- el primer nivell és un règim de jubilació de base que és general i que està lligat al país de residència de la persona que correspon al que constitueix el règim de la CASS;

- el segon nivell és coneix, generalment, com a règim professional i en alguns països pren la forma d'un fons de pensions i en d'altres països d'un règim de jubilació professional que està lligat a l'estatut d'assalariat o, en alguns casos, de no assalariat, i en el qual es paguen cotitzacions per beneficiar de prestacions de jubilació. Les cotitzacions, a Mònaco i a Nova Caledònia, són pagades per l'empresari (un 60%) i per l'assalariat (un 40%). Sovint el règim complementari el garanteix una institució diferent de la que gestiona el règim de jubilació de base.

A Andorra no hi ha aquest segon nivell;

- i el tercer nivell és una assegurança de vida individual que engloba a aquelles persones que trien de cotitzar a títol personal per a obtenir un complement de jubilació.

SESSIÓ: 29-06-2021 (Acta 04-21)

- 2a Compareixença: Dr. Luís Vicente Recuenco Vegas (Professor de la Universitat Pompeu Fabra), especialista designat pels representants del **Grup Parlamentari Socialdemòcrata**

EXPOSICIÓ:

► TRES OBJECTIUS ABORDATS EN LA PRESENTACIÓ:

1. Situació del model del Principat d'Andorra dins un context internacional

- Andorra té un PIB per càpita dins dels 25 països més desenvolupats del món.

- Tradicions de l'estat de benestar:

The Three Worlds of Welfare Capitalism, llibre publicat l'any 1990 per Gosta Esping-Andersen (1947). La tipologia escollida per l'autor posa èmfasi en tres models:

Model dels països escandinaus (Suècia, Dinamarca, Finlàndia i Noruega): l'Estat intervé no només sobre el mercat, sinó també sobre l'estratificació social. Això dona lloc a una preeminència dels serveis nacionals únics i les prestacions són universals, és a dir, les mateixes per a tothom. Aquest universalisme permet que els individus i famílies poden accedir a un nivell de vida acceptable independentment de la seva quota de mercat. D'aquesta manera, aquest model tendeix a assolir alts nivells d'igualtat social i d'inserció laboral de la dona.

Model dels països del centre d'Europa (Àustria, Bèlgica, Alemanya, França, Holanda, Països baixos): l'Estat intervé en el mercat, però no en l'estratificació social. Es manté l'existència de mútues i les prestacions corresponen a la renda d'inici. Una de les característiques és la intervenció de l'Estat en la defensa i manteniment de la família com a prestadora de béns i serveis socials. La seva estructura asseguradora social tendeix a fomentar una gran diversitat de sistemes vinculats al corporativisme i a l'estatus social i professional. La inserció laboral de la dona es inferior en comparació al model dels països escandinaus.

Model de caràcter liberal (Estats Units, Gran Bretanya): Es tendeix a respectar el mecanisme del mercat com a proveïdor de benestar. S'està promovent la protecció social privada, i la protecció pública ocupa un lloc subsidiari i atén només a aquells que són capaços de demostrar la inadequació dels mitjans econòmics. En conseqüència, l'atenció de l'Estat és dirigeix a casos marginals, mentre que la franja productiva de la població està protegida per empreses o assegurances privades. Aquest model implica un alt grau d'estratificació social i desigualtat. La inserció laboral de la dona és molt baixa en comparació al model dels països escandinaus.

- Cotització Socials treballadors/empresaris/autònoms. En termes comparatius, les cotitzacions socials d'Andorra són baixes (correspon al 20% quan la

mitjana en termes comparatius amb els països europeus és del 40%) i la despesa de pensions respecta al PIB és baixa (correspon al 3,6% quan la mitjana en termes comparatius amb els països europeus és del 11,8%).

2. Diferències amb els diferents models de pensions dins el context europeu

- Les diferències dels models de pensions es centren en tres pilars fonamentals: el pilar públic, el pilar ocupacional i el pilar de capitalització individual:

- *Països baixos*: Model mixt. La seva característica és el percentatge elevat d'actius en el fons de pensions privats.

- *Suècia*: Model mixt. La seva característica és l'obligatorietat de cotitzar en el fons de pensions públic així com, en el fons de pensions privats.

- *Regne Unit*: Model mixt. La seva característica és el repartiment d'una pensió mínima, la qual es veu complementada per plans de pensions de capitalització ocupacionals.

- *Espanya*: Model de repartiment.

3. Sistema de pensions des d'una perspectiva més ampliada de la visió habitual de la demografia

- Variables que a més de la demografia tenen incidència:

- Productivitat
- Innovació
- Polítiques socials

TORN DE PREGUNTES:

ELEMENTS EXTRETS DE LES PREGUNTES DELS MEMBRES DE LA COMISSIÓ D'ESTUDI PER A LA SOSTENIBILITAT DE LES PENSIONS DE JUBILACIÓ DE LA CASS:

- Prendre en consideració la variable dels fluxos migratoris.

- Prendre en consideració la variable de la robòtica.

- Les tendències actuals dels països europeus són: l'envelliment actiu / l'augment de les cotitzacions / el foment del model productiu / el generar deute públic.

- Eficiència del sistema de *Flexiseguretat laboral*. Els dos components dels models de pensions dins el context europeu que funcionen millor són: l'estat del benestar (polítiques d'atenció a la dependència) i a la vegada un model productiu (inversió amb la innovació).

- L'estat del benestar està molt relacionat amb la pressió fiscal.

SESSIÓ: 13/07/2021 (Acta 05/21)

- **3a Compareixença:** Sr. Albert Font Massip, president del Consell d'Administració de la CASS i Sr. Jordi Cinca Mateos, president de la Comissió Gestora del Fons de reserva de jubilació

EXPOSICIÓ:

► TRES OBJECTIUS ABORDATS EN LA PRESENTACIÓ:

1. SISTEMA PER REPARTICIÓ:

- S'intercanvien diners per un dret garantit per l'Estat.

- El dret a percebre una pensió es modula en funció de les característiques demogràfiques, dels resultats financers previsibles (actuarials), la conjuntura socioeconòmica i de decisions polítiques.

- *Compensació Inter generacional*: La població activa ha d'assumir les jubilacions presents (impostos) i les jubilacions futures (cotitzacions).

- En cas de situació de dèficit, el dret a la pensió de jubilació esdevé un dret a beneficiar-se de la solidaritat nacional (patrimoni comú) de la qual cada pensió en seria una fracció.

2. SISTEMA PER CAPITALITZACIÓ:

- La cotització pagada s'inclou en un compte nominatiu del cotitzant (de la seva propietat). S'implementa un sistema general d'optimització dels comptes. Es tracta d'un autofinançament.

- És un dret de propietat exercit segons l'edat de jubilació i els drethavents directe. Si l'interessat sobreviu al seu patrimoni estalviat genera un dèficit personal, mentre que si es produeix una situació de crisi econòmica sistèmica es genera un dèficit global.

- Són un estalvi personal forçat per llei, la proporció del qual pot ser variable i determinada pel mateix cotitzant. En cas de superàvit, aquest no pot finançar la solidaritat. En cas de dèficit haurà de ser suportada per l'erari públic sota l'administració de les ajudes socials.

3. SISTEMES MIXTS:

- Seguretat social: sistema de repartició/ contribucions definides/prestacions definides circumscrites.

- Empresa: sistema de capitalització / contribucions definides.
- Individu: estalvi lliure.
- Comptes nocionals: Les cotitzacions d'avui paguen les jubilacions d'avui (sistema de Repartició) però les cotitzacions estan fictivament ingressades en un compte del cotitzant que s'anirà optimitzant en funció de la conjuntura.
- En el moment de jubilar-se es paga una renda vitalícia calculada en base al resultat nocional del seu compte i l'esperança de vida.

TORN DE PREGUNTES:

► ELEMENTS EXTRETS DE LES PREGUNTES DELS MEMBRES DE LA COMISSIÓ D'ESTUDI PER A LA SOSTENIBILITAT DE LES PENSIONS DE JUBILACIÓ DE LA CASS:

- La major formació de la població també és una causa (positiva) de l'evolució negativa en la taxa d'activitat.
- L'import de la pensió que cobrarà una persona que actualment tingui entre 55 i 65 anys és força fiable al que acabarà cobrant. En canvi, el càlcul és més difícil de preveure en el cas de persones més joves.

SESSIÓ: 13/07/2021 (Acta 05/21)

- 4a Compareixença: Sr. José Antonio Herce, tècnic designat pels representants de la Caixa Andorrana de la Seguretat Social i de la Comissió Gestora del Fons de reserva de jubilació

INTRODUCCIÓ: Sr. Jordi Cinca Mateos, president de la Comissió Gestora del Fons de reserva de jubilació

Funcions de la Comissió Gestora del Fons de reserva de jubilació:

- √ Fixar una posició dels membres per elevar-la al Consell General amb propostes concretes.
- √ Assessorament tècnic un cop s'emeti l'informe de la Comissió per fer el Projecte de llei
- √ Actuacions iniciades:
  - ° S'ha encarregat un nou estudi actuarial.
  - ° Contractació del Sr. Herce: Doctor en economia i expert en equips de treball en la modificació de sistemes de pensions : que ens doni elements de reflexió sobre l'actual sistema de pensions, la realitat

d'altres països i les reformes que ja s'han introduït en d'altres estats. Que ajudi a entendre conceptes com la suficiència, l'equitat o la sostenibilitat de les pensions.

EXPOSICIÓ: Sr. José Antonio Herce

► **OBJECTIUS ABORDATS EN LA PRESENTACIÓ:**

1. Problema de les pensions: què és i en què consisteix

- A l'any 1900 les persones que sobreviuen els 65 anys eren només un 26,18% d'una generació. Al 2017 aquest mateix % (26,18%) són les persones que sobreviuen els 91 anys. L'evolució de la corba de supervivència representa uns guanys d'anys i persones que no es deuen als naixements sinó a l'evolució de l'esperança de vida.

- Si a l'any 1900 "la gran edat" es situava als 65 anys, ara s'ha de situar entre els 81 i els 91 anys: aquesta dada és l'essència per resoldre el problema de les pensions.

- S'ha incrementat el número de persones que arriben als 65 anys amb una esperança de vida elevada, però no s'ha modificat l'edat de jubilació.

- L'edat de jubilació s'ha de vincular a l'evolució de l'esperança de vida amb un mecanisme automàtic però simètric perquè si l'esperança de vida augmenta de manera estructural, l'edat de jubilació també ho hauria de fer. I si l'esperança de vida disminueix de manera estructural, l'edat de jubilació també. Es tracta d'un mecanisme controlable per una agència independent (com la CASS) que gestioni el sistema de pensions. Hi ha moltes agències de pensions en molts països que tenen la funció d'ajustar els paràmetres estructurals per tal que les pensions siguin suficients, sostenibles i equitatives.

2. Qüestions claus davant la reforma de les pensions

- Estudis actuarials: no són previsions ni projeccions però són necessaris per saber què passaria si no canviés res. Les previsions a 10 o més anys no tenen sentit. Les projeccions a 10, 30 o 50 anys són necessàries per discernir futurs possibles i actuar de manera prematura en conseqüència.

- La necessitat d'una pensió de jubilació és universal, els treballadors tenen dret a la jubilació, però aquesta no és obligatòria a gairebé cap país.

- Els sistemes de pensions es basen en dos paràmetres claus: el mètode financer i el càlcul de la pensió. Andorra utilitza el sistema "d'aportació definida".

- La pensió cal referir-la al salari previ a la jubilació (taxa de substitució) però si la taxa de cotització és baixa, la taxa de substitució no podrà ser alta.

- Si el sistema és de “Reparto” i la taxa de Dependència és baixa, es recaptarà poc i la pensió tampoc podrà ser baixa.

- La manera de millorar d'un país a l'altre consisteix en equiparar o compensar les palanques bàsiques de qualsevol sistema de pensions que són la Taxa de Dependència del tipus de cotització i la Taxa de Substitució. Andorra té una taxa de Dependència 2 vegades superior a la de França i el 70% superior a la d'Espanya, però com que el Tipus de Cotització és baix la Taxa de Substitució no pot ser més gran perquè sinó el sistema estaria desequilibrat com passa amb els sistemes espanyol i francès que ja acumulen dèficits d'entre 15 i 30 mil milions d'Euros.

3. Compromisos adquirits:

- Per conèixer la realitat del sistema de pensions cal analitzar tres comptes:

√ La de drets devengats pels pensionistes i treballadors existents al moment del càlcul i fins el moment de la seva desaparició. Es realitzin cada pocs anys (estudis actuàrials).

√ La dels pressupostos anuals (o plurianuals) de despeses i ingressos de la seguretat social.

√ Les projeccions de despeses i ingressos de la Seguretat social. Es poden fer cada any.

4. Com afecten les reformes a l'equitat inter i intrageneracional

- El dilema central és suficiència Vs Sostenibilitat: perquè un sistema de repartiment de prestació definida té poques vies de resoldre simultàniament la suficiència i la sostenibilitat, és a dir, ha de millorar les pensions al mateix temps que les fan sostenibles. L'única manera d'aconseguir la suficiència i la sostenibilitat és incrementant l'edat de jubilació d'acord amb l'augment de l'esperança de vida.

- L'increment de pensions no pot perjudicar la sostenibilitat. Si es vol un sistema igualitari les pensions han de ser bàsiques per vincular esforç amb recompensa.

- Es recomana que tots els complements de renda de pensions sobre la renda de salari es gestionin en un mecanisme adscrits als pressupostos generals de l'Estat perquè puguin cobrir per igual tots els casos de necessitat però sense fer-ho en el si de la Seguretat social.

5. Quan tarden les reformes estructurals a tenir efectes plens

- Entre 18 i 25 anys

- Les reformes estructurals de les pensions no afecten a les pensions existents i afecten menys als de més edat, en canvi les reformes paramètriques si afecten als pensionistes més joves.

- El pensionista “tipus” més afectat per una reforma no pot ser-ho més que el treballador menys afectat per dita reforma.

- No és realista pretendre que les reformes de les pensions no afectin molt a molts durant molt temps. Els tempos han d'estar ben calculats, cal que hi hagi transicions per limitar l'impacte als pensionistes més joves i als treballadors a punt de jubilar-se.

6. Models provisionals: principals avenços

- Comptes individuals (nocionals) en els sistemes de repartiment.

- “Autoenrolment”: adscripció per defecte als sistemes de previsió socials complementària d'empresa.

- Vinculació de la pensió de jubilació amb la longevitat (life expectancy links) i altres ajustos automàtics.

- Heterogeneïtat en l'esperança de vida (per nivel de renda): Les pensions de la Seguretat social són vitalícies. Les persones amb menys nivell de renda i d'estudis viuen menys anys. Per aquest motiu i sota criteri estricte actuarial les pensions més altes pels més pobres perquè tenen menys esperança de vida.

- Fons públics de capitalització.

- Pensions de viduïtat.

S'aconsella mirar les reformes introduïdes a Suècia, UK i USA.

7. Opcions que té Andorra

- Sistema mixt: sostenibilitat, suficiència, solidaritat i contribució

- Pilar 1: la Seguretat Social (jubilació) és una assegurança professional obligatòria de repartiment i aportació definida (ja existeix)

- Pilar 2: existeix només per funcionaris (*matching*), seria bona opció fer-lo extensible a la resta de treballadors (*autoenrolment*). Només si el treballador aporta un 2% o 3% del seu salari, l'empresa (Administració pública) també ho aporta.

- Pilar 3: pensions conductuals. No sabem quant estalvia la gent per la seva jubilació. En molts països estan generalitzant les pensions conductuals personals a través de *App's* i dispositius d'estalvi.

TORN DE PREGUNTES:

► ELEMENTS EXTREMS DE LES PREGUNTES DELS MEMBRES DE LA COMISSIÓ D'ESTUDI PER A LA SOSTENIBILITAT DE LES PENSIONS DE JUBILACIÓ DE LA CASS:

- Vincular l'edat de jubilació a l'esperança de vida preservant els coeficients reductors per aquells treballadors que tinguin ocupacions més oneroses. El sistema laboral hauria de buscar solucions pels treballadors amb feines més oneroses i evitar que fos la seguretat social qui ho assumeixi a través de jubilacions anticipades, baixes per depressió o altres.

- Si les pensions que es perceben són més generoses del que correspon estrictament per llei, i a més hi ha més treballadors: el sistema es desestabilitza.

- La productivitat fa augmentar els salaris i això fa incrementar les pensions i, consegüentment genera un dèficit que desestabilitza el sistema. Però si es redueix la Taxa de substitució a mesura que creix la productivitat llavors sí que s'aconsegueix reduir el dèficit. Simultàniament no es pot incrementar les pensions i fer que el sistema sigui sostenible sense modificar la Taxa de substitució.

- Pensions conductuals: Han de ser exonerades fiscalment. Cal donar facilitats perquè els treballadors tornin a recuperar l'hàbit d'estalviar. Aquests estalvis es convertiran en un complement de les pensions. Aquests productes estan promoguts per qualsevol entitat financera o asseguradora autoritzada pel regulador corresponent.

- Diferits: és una característica específica que tots els països tenen, i que a Andorra és significativa però no preocupant ja que la taxa de dependència efectiva a Andorra és molt favorable i el tipus de cotització és molt baix. Els diferits caldrà tenir-los en compte a l'hora de plantejar la futura reforma de les pensions.

- Solidaritat: s'ha de canalitzar via mecanismes finançats pels pressupostos generals de l'Estat i preservar els estímuls a la cotització valorant l'esforç dels que s'esforcen a través d'un sistema d'assegurança professional obligatori com el de "Reparto".

SESSIÓ: 7-09-2021 (Acta 06-21)

- **5a Compareixença:** Sra. **Monika Queisser** (Head of Social Policy Division (OCDE)) i Sr. **Hervé Boulhol** (senior economist (OCDE)) especialistes designats pels representants del Govern

EXPOSICIÓ:

► TRES OBJECTIUS ABORDATS EN LA PRESENTACIÓ:

1. Visió general dels règims de jubilació als països de l'OCDE

- Hi ha un increment de l'edat normal de jubilació d'aproximadament 1,5 anys que respon a l'evolució demogràfica i, en concret, a l'augment de l'esperança de vida.

- Acceleració ràpida de l'envelliment, però a un ritme subjecte a la incertesa causada per la pandèmia del SARS-CoV-2.

- La mitjana de les cotitzacions obligatòries dels països de l'OCDE és del 18,5%.

- Pel que fa a la protecció social per a les persones jubilades és en aquests països de l'OCDE d'un 20% del salari mitjà brut. Hi ha pocs països que no tinguin en compte el conjunt de la carrera professional per calcular les pensions.

2. Principals tendències en la reforma de les jubilacions en les últimes tres dècades, amb un enfocament en la instauració de mecanismes d'ajustament automàtic

- Hi ha hagut una sèrie de reformes paramètriques substancials:

- Anys 70-80: hi havia un nivell de pensions elevat tenint en compte que l'edat de jubilació era inferior a l'actual.

- Fins a la dècada de 1980: l'augment del percentatge de cotització és el principal instrument per fer front al canvi demogràfic.

- 1990: consideració gradual de l'envelliment, correccions d'errors passats i recuperació de la sostenibilitat financera a través de l'increment de l'edat de jubilació, l'enduriment de la jubilació anticipada, l'oferta d'incentius per contribuir, la reducció del nivell de pensions (per exemple, canvis en les taxes d'acumulació de drets i de les normes d'indexació de les pensions pagades) i la convergència de l'edat de jubilació de les dones envers la dels homes.

- Les grans tendències són:

- Individualització: reformes sistèmiques i consideració del conjunt de la carrera professional.

Consolidació dels sistemes que cobreixen els assalariats del sector privat i del sector públic.

- Millora de la sostenibilitat financera

- Implementació de mecanismes d'ajustament automàtic. La meitat dels països de l'OCDE

disposen d'aquests mecanismes. Hi ha ajustaments automàtics entre l'edat de la jubilació i l'esperança de vida i entre les cotitzacions i l'esperança de vida. També cal tenir en compte l'ajustament de la ràtio pensions/contribuints a la massa salarial. Es descriu els ajustaments automàtics en els sistemes per punts i en els sistemes de comptes nociònals que són un model no financer d'aportació en el qual la quantia de la prestació és directament proporcional a les aportacions realitzades durant la vida laboral i a l'esperança de vida. L'avantatge del sistema de comptes nociònals és que combina un tractament equitatiu en l'accés a la prestació amb la sostenibilitat financera del sistema a llarg termini.

3. Mesures recents (2015-2019)

- Desacceleració de l'abast de les reformes després dels ajustos posteriors a la crisi desencadenada el 2008.
- Suspensió de l'ajustament automàtic de les pensions.
- Un terç dels països de l'OCDE han introduït canvis en les contribucions i en el nivell de les prestacions.
- Un quart dels països de l'OCDE han introduït canvis en la pensió mínima de jubilació i en la protecció social per a les persones jubilades.

TORN DE PREGUNTES:

► ELEMENTS EXTRETS DE LES PREGUNTES DELS MEMBRES DE LA COMISSIÓ D'ESTUDI PER A LA SOSTENIBILITAT DE LES PENSIONS DE JUBILACIÓ DE LA CASS:

- L'edat de la jubilació augmenta tenint en compte que també s'allarga l'esperança de vida. No obstant, la crisi de la Covid està condicionant la reforma de les pensions.
- Diversos països s'estan plantejant adoptar un sistema de comptes nociònals com a model on les pensions de jubilació siguin proporcionals a les cotitzacions i a l'esperança de vida.
- Alguns països prefereixen incrementar els impostos (directes i indirectes) en lloc de les cotitzacions com a fonts de finançament de les pensions de jubilació. Segons el tècnic de l'OCDE això podria suposar un problema polític perquè persones amb salaris baixos pagarien impostos que servirien per finançar pensions elevades per a gent que tenen salaris alts.

Sessió: 14-09-2021 (Acta 07-21)

- 6a Compareixença: Sr. Carles Campuzano, persona designada pels representants del Grup Parlamentari Demòcrata. Diputat per Barcelona (1996 al 2019) i membre de la Comissió de seguiment i avaluació dels acords del Pacte de Toledo del Congrés dels Diputats (1999 al 2019).

EXPOSICIÓ:

► TRES OBJECTIUS ABORDATS EN LA PRESENTACIÓ:

1. Consideracions prèvies

- A tots els països desenvolupats es debat sobre el futur del sistema de pensions. Si bé els termes del debat són relativament similars, cada país adapta les respostes en funció de la seva tradició i les preferències polítiques.

Termes del debat:

- La suficiència de les pensions. És important preveure mecanismes per evitar l'empobriment dels pensionistes i mantenir el seu poder adquisitiu. Entre altres debats, hi ha el debat sobre l'import mínim de les pensions, el debat sobre la taxa de substitució i el debat sobre la introducció de sistemes complementaris (Ex. Model UK).

-La sostenibilitat del sistema de pensions. L'objectiu és que l'increment de la despesa pública en pensions sigui el menys intens possible. Entre altres debats, hi ha el debat de l'edat de jubilació (la legal i la real), el debat sobre el grau contributiu del sistema (Ex: si es busca un sistema més contributiu augmentar el període mínim de cotització i el nombre d'anys per calcular la base reguladora) i el debat sobre la introducció de mecanismes automàtics d'ajustament del sistema (Ex: introducció de factors de sostenibilitat i vinculació de l'edat legal de jubilació amb l'esperança de vida).

- El debat és molt tècnic però també extremadament polític. Les preferències de la societat a l'hora d'encarar la reforma depenen de valors, principis i interessos.

- Els sistemes públics de pensions tenen un paper fonamental en la protecció del risc de pobresa de la gent gran.

- Cal reformar els sistemes públics de pensions per no condemnar-los a uns riscos inassumibles.

2. Reptes actuals que obliguen a reformar els sistemes de pensions

- Reptes relacionats amb la demografia. Actualment hi ha el repte de l'envelliment de la població a causa de l'augment de l'esperança de vida, les baixes taxes de natalitat i sobretot, la jubilació de la generació *baby boomer*. Aquest repte afecta tant el sistema de pensions com pel conjunt de l'Estat del Benestar. És un repte limitat en el temps (fins a la fi de la jubilació dels *boomers*) que no se supera amb un augment de l'ocupació, un increment de la productivitat o una major immigració.

- Reptes derivats de les transformacions econòmiques. Els sistemes de protecció social depenen bàsicament de les aportacions vinculades al factor de treball i aquest està sent afectat sobretot per les revolucions tecnològiques en marxa i la globalització i el seu impacte en el mercat de treball.

- Reptes derivats dels canvis d'estil de vida de les persones i els seus valors de caràcter més individualista.

3. Necessitat d'una reforma del sistema públic de pensions per la sostenibilitat del sistema amb pensions suficients.

Les reformes:

- Han de ser sostenibles en el temps per ser efectives.
- Necessiten consens o majories polítiques àmplies per assegurar la seva continuïtat en el temps. S'han de trobar fórmules per evitar polititzar-les (Ex. Pacte de Toledo a Espanya).

- Necessiten un rol actiu dels interlocutors econòmics i socials en el seu disseny.

- Han de ser graduals i parcials. S'han de preveure períodes de transició suficients per permetre als ciutadans adaptar-se (a períodes d'implementació més llargs, menys impacte social). Es desaconsellen reformes profundes i radicals del sistema en tenir costos de transició i polítics molt elevats i en acostumar a no ser sostenibles en el temps.

- Han de ser prudentes i equilibrades: evitar mesures amb costos segurs per a les generacions actuals i beneficis incerts per a les futures.

- Han d'introduir la reflexió de gènere.

- Han d'aconseguir fer els sistemes entenedors, fàcils, senzills i transparents per donar més seguretat als ciutadans i ajudar-los a prendre les seves decisions.

- Han de tenir en compte les conseqüències econòmiques que generaran en els ciutadans i empresaris (costos salarials, pressió fiscal,...).

- Han de tenir en compte la situació econòmica (el creixement econòmic, la creació d'ocupació, la

inflació, les taxes d'interès,..) i els riscos polítics de la inacció davant de la problemàtica de les pensions.

4. El cas espanyol

- El Sistema públic de pensions espanyol és un sistema contributiu de repartiment, de prestació definida i solidari *intra* i *inter* generacional.

- Reformes del Sistema de pensions.

- Les reformes que han tingut èxit han estat les fetes amb consens polític i diàleg social (Pacte de Toledo) (1997, 2003, 2011 i 2021). Esquema seguit: recomanacions parlamentàries, acord amb els interlocutors econòmics i socials, i aprovació Projecte de llei.

Avantatges: repartiment de costos entre les forces polítiques i sostenibles en el temps.

- Les reformes unilaterals fetes sense consens polític ni diàleg social no han sigut estables en el temps i han tingut un efecte molt limitat (2003) (establiment d'un nou mecanisme per calcular la revalorització anual de les pensions).

TORN DE PREGUNTES:

► ELEMENTS EXTRETS DEL TORN DE PREGUNTES

- El període de transició recomanable per implementar reformes del sistema depèn del tipus de paràmetre que afectin. Per exemple a Espanya les reformes que van augmentar l'edat legal de jubilació i el nombre d'anys efectius de cotització per al càlcul de les pensions es van preveure amb una aplicació gradual de 10 anys. La regla general és no perjudicar a qui està molt a prop de la jubilació i donar temps a la resta per anar-se adaptant. A més a més, és important preveure elements de flexibilitat (per col·lectius professionals, per tipus de treballadors,...).

- El paper de la UE en la reforma dels sistemes públics de pensions dels estats membres és sobretot polític. La UE pot orientar, recomanar i marcar límits però són els estats membres qui tenen la competència exclusiva en el disseny dels seus sistemes de pensions.

Sessió: 14-09-2021 (Acta 07-21)

- **7a Compareixença:** Sr. Antonio González (tècnic del Servei d'Estudis de la Confederació UGT (SEC-UGT) i Sr. Andrés Herrero Martín (tècnic de la Unitat de Previsió Social de UGT (UPS-UGT),

especialistes designats pels representants de la Unió Sindical d'Andorra (USd'A).

EXPOSICIÓ:

► TRES OBJECTIUS ABORDATS EN LA PRESENTACIÓ:

1. Característiques del sistema actual: Deficient, dona lloc a pensions molt baixes i que no correspon amb el nivell de vida del país

- El sistema actual no garanteix pensions suficients al ser veritablement molt baixes atès que vuit de cada deu pensions són inferiors al salari mínim, tres de cada quatre en el cas dels residents i nou de cada deu en el dels no residents.

El sistema de pensions ha de mantenir un equilibri entre la suficiència i la sostenibilitat. El baix període de cotització és un dels factors explicatius de l'obtenció d'unes pensions tant reduïdes. La majoria de pensions estan molt lluny d'arribar al salari mig, tant en el cas dels residents com en el conjunt dels pensionistes. En el cas dels residents, quatre de cada deu perceben pensions que sols corresponen al 60% del salari mig i el 60% dels residents restants obtenen pensions molt inferior a aquesta xifra. El que significa que la majoria està molt lluny de percebre el salari mig, inclús considerant únicament als residents.

El model de carrera de cotització de 40 anys emprat està bastant allunyat de la realitat laboral del país, extrem que genera un descompensació i desconexió important del sistema de pensions en comparació al mercat del treball. La meitat dels pensionistes resident no han cotitzat per damunt dels 30 anys, extrem que genera unes pensions molt inferiors als mil euros. Dos de cada tres del total de pensionistes contempla aquesta casuística. En el cas dels no residents, quasi vuit de cada deu arribaran a períodes de cotitzacions inferiors als 35 anys.

El sistema assistencial de pensions, complementari del contributiu, està insuficientment desenvolupat i garanteix poques prestacions i relativament precàries, extrem que no compleix amb les funcions característiques del mateix en els països de l'entorn. Els requisits establerts per la percepció dels diferents tipus de prestacions assistencials són sovint molt exigents, requerint inclús llargs períodes cotitzats. El voltant de la meitat de les pensions dels residents estan per sota del llindar de la pobresa, i prop d'un 35% estarien per sota del llindar de pobresa severa.

- Les cotitzacions socials per les pensions són baixes en comparació amb la majoria dels països de l'entorn. Al baix percentatge de cotització i el reduït pes de les cotitzacions sobre el PIB, se li suma altres factors que determinen el baix finançament del sistema de pensions: sols el 52% de les cotitzacions s'utilitzen pel finançament de les pensions i el finançament del cost sanitari es realitza amb cotitzacions. Dit extrem fa que no existeixi una separació de fonts de finançament i conseqüentment que les pensions siguin infrafinançades i limitades a quanties molt reduïdes.

- El sistema actual no respon als nivells de vida del país. Al 2019, amb més de 36.000 euros de PIB per habitant, el Principat d'Andorra ocuparia l'onzè lloc de l'escala de nivells de renda per càpita de la UE. No obstant, la despesa mitja en pensions per beneficiari es situa molt lluny de les economies occidentals de la UE fins al punt que ocupa el darrer lloc en el context europeu quan es compara la despesa per persona en pensions respecte al PIB per habitant.

- El sistema actual es aliè al context en que pertany el Principat d'Andorra i no respon a les necessitats de l'economia ni de la demografia.

No obstant, la situació i estructura de l'economia del Principat d'Andorra permetria però una clara evolució i millora del sistema.

2. Diversos sistemes de pensions donen lloc a diferents models socials

- El sistema de pensions respon a una elecció política fonamental i no es possible abordar la reforma del sistema de pensions sense l'elecció d'un model social per les raons següents:

✓ El pes decisiu i determinant del sistema de pensions sobre el conjunt de l'estat del benestar.

✓ La seva incidència sobre els nivells globals de desigualtat i sobre la redistribució en la societat.

✓ En un context en el que durant un temps creixerà el pes en la població de les persones jubilades, les reformes del sistema de pensions han de contemplar-se com fonamentals a l'hora de decidir la forma que prendrà la configuració social i el model social en les pròximes dècades.

- El sistema de pensions del Principat d'Andorra disposa d'una protecció molt baixa i no hi ha gairebé repartiment ni redistribució:

✓ Les aportacions són excessivament petites, extrem que sols permet finançar un sistema contributiu molt restringit.

✓ Les baixes cotitzacions plantegen un perill financer a mig termini i en tot cas determinen un sistema on la sostenibilitat recau totalment en la insuficiència de les pensions.

√ El sistema de conversió de les cotitzacions en pensions es altament restrictiu i escassament generós.

La tasa de reposició de les pensions al Principat d'Andorra està entre un 30% i un 42% i per tant molt allunyada de la majoria de països del nostre entorn.

Problema del factor de conversió: la conversió a través de l'aplicació general d'un mateix factor a tots els pensionistes ocasiona greus problemes de desigualtat i una transferència regressiva de les rendes de pensió dels menys avantatjats als més afavorits. Segons evidència l'OCDE, les persones amb professions manuals, menys qualificades i amb salaris més baixos tenen esperances de vida significativament més curtes que les de professions no manuals, més qualificades i amb alts salaris. L'aplicació d'un mateix factor de conversió per grups de persones amb esperança de vida tan diferent ocasiona un augment de la quantia total de pensió a percebre al llarg dels anys pels grups més afavorits i una nova reducció per als menys avantatjats.

- Els sistemes de repartiment de prestació definida: un pacte social i inter generacional, de progrés, per una societat més justa, que reparteix la renda i millora el nivell de vida dels ciutadans. Els sistemes de repartiment denominats de prestació definida són aquells que ofereixen un major repartiment de la renda entre les generacions ja que permeten fer participar a les generacions de gent gran dels avanços que es produeixen en la renda del país. En canvi, els sistemes d'aportació o de contribució definida, mantenen per la seva naturalesa una gran limitació en el repartiment dels avanços de la renda del país i per tant, les generacions de jubilats no es beneficien tant dels fruits del creixement econòmic ni dels avenços socials. Un bon càlcul i unes regles adequades permeten als sistemes de prestacions definida troba un compromís entre la sostenibilitat i l'adequació de les prestacions, sense marginar les persones grans -que manquen de qualsevol altre sistema per percebre una part del creixement i progrés del país que han contribuït al llarg de les seves vides a generar-.

El desafiament demogràfic: L'augment de l'esperança de vida -envelliment- és el veritable problema i l'augment substancial de l'edat de jubilació la única solució?

√ L'augment de la despesa en pensions per raons demogràfiques es deuen més aviat a les jubilacions de la generació del *Baby Boom* que al creixement de l'esperança de vida.

√ La sostenibilitat és un concepte relatiu que depèn de la relació entre la despesa i la renda. En la equació de la sostenibilitat, el "numerador" és la despesa en pensions i el "denominador" és l'augment de la renda generada en el país. Si es compensa el creixement del nombre de pensionistes amb el manteniment o

augment dels nivells dels llocs de treball, aquest augment temporal de despesa serà assumible.

√ Altre element que determina la sostenibilitat és la redistribució. L'augment doncs de l'esperança de vida no és el veritable problema ja que en els últims anys, el creixement de l'esperança de vida alenteix. El creixement esperat per les pròximes dècades és cada vegada més dèbil i assumible amb els creixements de la productivitat i la renda.

- L'evolució cap a uns sistemes mixtos: redistributius i solidaris, però menys hipersensibles i més estables. Es tracta de la via més òptima de transformació i modernització dels sistemes de pensions. El desenvolupament d'un pilar professional resulta útil i necessari doncs descarrega l'Estat d'una part rellevant de les seves obligacions en la sostenibilitat de les pensions públiques, manté i millora els nivells d'adequació de les pensions i preserva o millora els nivells de solidaritat i redistribució del sistema.

3. Propostes de transformació del sistema de pensions del Principat d'Andorra

- Es tracta de proposar un model que evolucioni a partir de l'actual i que es completi paulatinament al llarg del temps:

√ Millorar les contribucions per millorar les pensions generals:

- Augmentar progressivament les contribucions a la mitjana europea.
- Determinar i diferenciar les fons de finançament segons la naturalesa de la despesa (contributiu i universal o assistencial).
- Millorar progressivament les pensions contributives, redefinint l'evolució en el temps de les regles de càlcul de les pensions, tenint en compte les circumstàncies de l'economia i la demografia.

√ Desenvolupar un sistema assistencial comparable al dels països de l'entorn.

√ Construir un segon pilar del sistema de pensions: complement i equilibri del sistema general.

4. Recapitulació de fets estilitzats

1. Les pensions actuals semblen insosteniblement baixes respecte a qualsevol altra variable amb què es comparin.

2. La primera causa de les pensions baixes prové que el sistema de pensions no reconeix la realitat del mercat de treball i està desconnectat d'aquest (s'exigeixen 40 anys per a una pensió plena quan la majoria no arriba a cotitzar 30 anys).

3. Els nivells de les cotitzacions són molt escassos i només poden mantenir un sistema basat en pensions molt baixes.

4. No només el sistema contributiu ofereix pensions molt baixes sinó que també el sistema assistencial no està suficientment desenvolupat i no protegeix a la població menys afavorida.

5. Tot això conforma un sistema que no connecta les pensions, en el seu conjunt, amb els nivells de vida del país i les situa fora del context.

6. A la desconexió entre les pensions i la realitat laboral se li afegeix un reconeixement de dret a pensions molt limitat.

7. Com a conseqüència de tot l'anterior, les taxes de substitució estan entre les més baixes d'Europa.

8. Tot això fa que la insostenibilitat del sistema de pensions recaigui sobre la insuficiència de les pensions.

9. L'aplicació d'un mateix factor de conversió a la gran majoria de pensionistes pot introduir un element suplementari de regressivitat a les pensions.

10. Els sistemes de repartiment de prestació definida majoritaris a Europa són més solidaris i redistributius.

11. El repte demogràfic real que afecta la sostenibilitat dels sistemes de pensions és un esdeveniment temporal acotat en el temps (la jubilació de la generació del *baby boom* i en molt menor grau, l'augment de l'esperança de vida).

12. Si es manté i augmenta el nivell d'ocupació i la millora de la productivitat mentre que temporalment creix el nombre de pensionistes, la sostenibilitat no queda posada en qüestió.

13. L'equació des de la sostenibilitat relaciona els nivells de despesa amb els nivells de renda i redistribució de cada país.

14. L'evolució cap a sistemes mixtos amb el desenvolupament d'un segon pilar d'ocupació en els sistemes de prestació definida els fa més sòlids i estables.

15. Les reformes dels sistemes de pensions deriven i formen part d'una elecció política fonamental que respon al model social que cada país decideix tenir.

TORN DE PREGUNTES:

► ELEMENTS EXTRETS DE LES PREGUNTES DELS MEMBRES DE LA COMISSIÓ D'ESTUDI PER A LA SOSTENIBILITAT DE LES

PENSIONS DE JUBILACIÓ DE LA CASS:

- El fet que existeix una massa de treballadors al país que disposin de carreres de cotització inferiors a 40 anys per motiu migratori no és un element suficient que justifiqui el baix nivell global de les pensions del Principat d'Andorra.

- La majoria de sistemes sanitaris es financen majoritàriament mitjançant impostos de caràcter general a través del pressupost de l'Estat, abandonant al llarg del temps la pràctica de les cotitzacions socials.

SESSIÓ: 21-09-2021 (Acta 08-21)

- **8a Compareixença:** Sra. Yolanda Valdeolivas, persona designada pels representants del Grup parlamentari Socialdemòcrata. Catedràtica de dret del treball i de la seguretat social (UAM) i Secretària d'Estat d'Ocupació (2018 al 2020)

EXPOSICIÓ:

“PROPOSTES PER A UNA REFORMA SOSTENIBLE I JUSTA DEL SISTEMA DE PENSIONS ANDORRÀ”

1. CONSIDERACIONS PRÈVIES

- Les propostes de reforma que es formulen són fetes des d'una posició defensora de l'Estat de Benestar. El model de referència és el model social europeu de protecció social, un model mixt on són irrenunciables els elements de solidaritat, repartiment i redistribució del sistema de Beveridge, elements estructurals que tenen influència en la cohesió social, el concepte de ciutadania i el sentiment de pertinença a una comunitat, el benestar individual i col·lectiu, i la qualitat i el nivell de vida dels ciutadans.

- Les propostes de reforma que es fan són viables i coherents amb el model social europeu de protecció social i les tendències de reforma que estan havent als països de l'entorn.

- L'elecció del sistema de seguretat social (SS) és política i té efectes en el model social i en l'economia. Les reformes a aquest sistema han d'estar reflexionades, fonamentades i ser equilibrades amb tots els interessos en joc. Proposar reduir la despesa en pensions a través de la disminució de l'import de les pensions s'ha vist que no és eficaç per millorar les finances del sistema i sí que pot perpetuar el desequilibri i l'increment de la desigualtat i la pobresa, afectant fins i tot a la salut dels pensionistes.

- Actualment, el principal i més greu repte dels sistemes de SS del nostre entorn és el finançament. Aquest repte no exigeix una reforma estructural del model de SS, de fet, a la pràctica en els països de l'entorn no s'està discutint sobre un canvi de paradigma sinó sobre reformes internes que no n'alteren l'estructura. Malgrat els anuncis catastrofistes d'insostenibilitat, col·lapse, crisi immediata i total dels sistemes de protecció social que fa anys que es fan, cap sistema de l'entorn ha col·lapsat i cap reforma portada a terme ha modificat elements centrals del seu sistema. A l'agenda política europea no s'està plantejant en cap cas canviar de mètode de finançament, d'un de repartiment a un de capitalització. A Europa hi ha consens en què el mètode de repartiment garanteix una distribució més equitativa de les càrregues i de la protecció dels més vulnerables si bé s'és conscient que aquest mètode ha d'anar acompanyat d'un finançament fiscal progressiu. Ambdós models de finançament tenen riscos i el pas d'un model a un altre és gairebé inassumible en termes d'equilibri financer a curt termini.

- Les projeccions a llarg termini sobre elements socioeconòmics han de ser constantment revisades, seguides i corregides tant en els pronòstics com en les diagnòsics i les reformes que s'apliquin perquè són elements en constant canvi.

2. CAUSES QUE IMPACTEN EN LA SOSTENIBILITAT I VIABILITAT ECONÒMIQUES DELS SISTEMES DE SEGURETAT SOCIAL

- En general les causes internes que impacten en la sostenibilitat i la viabilitat econòmiques dels sistemes de SS són l'augment continu de les prestacions i dels beneficiaris i la progressiva disminució del nombre de cotitzants.

A Andorra aquestes causes no es donen amb suficient força com per impactar greument en la sostenibilitat del sistema. El problema és un altre: el infrafinançament estructural (hi ha cotitzacions molt baixes en relació als salaris) i el desviament de quotes (via cotitzacions es paguen despeses que s'haurien de finançar via Pressupost General de l'Estat (PGE), entre d'altres, despeses de funcionament i despeses sanitàries).

- En general les causes externes són les veritables causes que poden portar a crisi el finançament del sistema: la crisi productiva (menys creixement de l'economia i cicles més inestables), la crisi d'ocupació (taxes elevades de desocupació, salaris baixos, accés inestable i tardà al mercat de treball) i la crisi demogràfica (envelliment de la població i menys actius en relació als passius).

A Andorra aquestes causes no són especialment greus.

3. EL MODEL DE SEGURETAT SOCIAL ANDORRÀ: Asimetries detectades respecte el models social europeu de protecció social i possibles reformes

- Infrafinançament estructural i desviament de quotes. El Sistema de SS andorrà és dèbil per causes estructurals, el sistema de pensions està desconnectat del mercat de treball i el nivell de protecció assolit i la taxa de substitució no són coherents ni els esperables d'acord amb l'estatus econòmic.

Possible reforma: Adequar ingressos i despeses: incrementant els ingressos per poder atendre un nivell de despesa que garanteixi un nivell de protecció homologable en termes europeus i en relació a economies comparables.

- Tipus de cotització baixos i percentatges sobre el salari aplicables a l'empresari i als treballadors no ajustats d'acord amb la seva capacitat contributiva. A Andorra només un 4% del PIB es destina a despeses en pensions (la mitjana europea se situa a l'11% i estats amb un PIB inferior a l'andorrà fins i tot destinen un 14-15%) i els percentatges de cotització són inferiors i menys equilibrats d'acord amb la capacitat contributiva de les parts (A Andorra, la part assalariada aporta un 65% i la part empresarial un 15.5%. A Espanya, aquests percentatges són d'un 6% la part assalariada i d'un 30 % la part empresarial)

Possible reforma: Ajustar els percentatges d'acord amb la capacitat contributiva.

- El sistema no contributiu protegeix poc en cas d'absència o insuficiència d'ingressos

El sistema de SS andorrà no compleix amb alguns estàndards mínims del model social europeu de protecció a la vellesa i no té establertes tècniques redistributives ni solidàries.

Possible reforma: Desenvolupar un nivell no contributiu més sòlid i potent per acompanyar el sistema contributiu quan aquest falla o és insuficient. Adequar el nivell de protecció d'acord amb les necessitats econòmiques i demogràfiques. I consolidar el mètode de finançament de repartiment per garantir una distribució més equitativa de les càrregues i la protecció dels més vulnerables.

- El sistema de pensions andorrà és antiredistributiu i no assegura l'equitat

La taxa de substitució és molt baixa en comparació amb la mitjana europea i per determinar els imports de les pensions s'aplica un factor de conversió no progressiu que penalitza les pensions més baixes.

Possible reforma: Mantenir certa correlació entre les rendes del treball i d'inactivitat.

CONCLUSIÓ: A Andorra s'hauria de prioritzar reformar les fonts d'ingressos enfront retallar la despesa (reduir prestacions sigui rebaixant el seu import o endurant les condicions per accedir a la protecció,...) sigui ambdues combinades.

Entre possibles reformes sobre els ingressos hi ha:

- a) La separació de les fonts de finançament en funció de les funcions de la protecció (Finançar via PGE: prestacions universals no contributives, assistència sanitària, prestacions familiars i prestacions econòmiques de compensació per falta d'ingressos, despeses de funcionament i gestió. Finançar via contribucions: prestacions professionals i asseguradors).
- b) Distribució més equitativa de les càrregues. Possibilitat d'establir càrregues diferents en funció de la destinació de les prestacions o la capacitat contributiva, la capacitat de crear llocs de treball...
- c) Possibilitat d'adaptar la modalitat de finançament de la SS a objectius de política econòmica (Ex: bonificacions en les cotitzacions de determinats tipus de contractes,...).
- d) Constitució d'un fons de reserva.

4. REFORMA DEL SISTEMA DE PENSIONS ANDORRÀ:

a) LÍNIES VERMELLES PER ASSEGURAR LA SOSTENIBILITAT SOCIAL

- Comptar amb consens ampli a nivell polític i amb la participació dels agents socials. S'assegura eficàcia i estabilitat de les reformes en el temps i més legitimitat social.
- Assegurar la irretroactivitat de les reformes i preveure transicions raonables, graduals i duradores en el temps.
- Garantir la viabilitat i la sostenibilitat econòmica del sistema.
- Vetllar per la suficiència de les pensions.

b) ELEMENTS A TENIR EN COMPTE A L'HORA DE DISSENYAR LA REFORMA

- En relació al model social europeu, el sistema andorrà té asimetries. Plantejar-se la possibilitat de reduir-les o eliminar-les. El model social europeu és viable, té un valor immens de cohesió social i té impacte directe en el benestar individual i col·lectiu.
- El nivell salarial i de vida del país permet un increment no traumàtic de les cotitzacions. Plantejar-se la possibilitat d'augmentar els recursos del sistema: augmentant les cotitzacions i separant les fonts de finançament per reduir càrregues que ara es financen via cotitzacions que haurien de finançar-se via PGE.

- Plantejar-se la possibilitat de garantir imports mínims de pensions i increments anuals d'aquestes suficients per mantenir el poder adquisitiu dels pensionistes, entre altres mesures que fomenten la solidaritat inter i intrageneracional.

- El sistema pot tenir diferents fonts de finançament. Plantejar-se la possibilitat de completar les actuals fonts de finançament amb altres mesures temporals per fer front a l'increment de la despesa que hi haurà amb la jubilació de la generació dels *baby boom* (Ex: un impost específic de caràcter finalista i temporal com l'introduït a França).

- Plantejar-se la possibilitat d'introduir polítiques de gènere per compensar la bretxa salarial entre homes i dones en el mercat de treball.

- Plantejar-se la possibilitat d'introduir mesures que fomentin l'increment de les cotitzacions dels autònoms com són incentius o el foment de plans de pensió privats via avantatges fiscals.

- Plantejar-se la possibilitat d'introduir mesures que apropin al màxim l'edat de la jubilació real amb la legal amb excepcions.

- Plantejar-se la possibilitat de consolidar un nivell de protecció no contributiva més elevat tant a nivell subjectiu com objectiu a imatge de les economies europees occidentals.

- Plantejar-se la possibilitat d'introduir eines d'avaluació, revisió i seguiment continu de les reformes del sistema.

TORN DE PREGUNTES:

TEMES TRACTATS

- El paper de l'estalvi privat de les famílies en els sistemes de SS. L'estalvi privat i voluntari dels ciutadans queda fora del sistema del SS públic i el sistema no pot confiar en què aquest existeixi. Els poders públics en canvi sí poden fomentar una SS lliure o voluntària a través de mútues, fundacions laborals o plans i fons de pensió regulats per llei.
- Necessitat d'atraure els autònoms al sistema de SS i vetllar per a què la seva cotització es faci en base al seu salari real (tarifes planes els primers anys d'activitat i control del frau).

SESSIÓ: 21-09-2021 (Acta 08-21)

- 9a Compareixença: Sr. José Antonio Herce, tècnic designat pels representants de la Caixa Andorrana de la Seguretat Social i de la Comissió Gestora del Fons de reserva de jubilació

EXPOSICIÓ:

“RECOMANACIONS PER A LA REFORMA DE LES PENSIONS A ANDORRA”

DIAGNÒSTIC DE LA SITUACIÓ DE LES PENSIONS A ANDORRA

- Pensions reduïdes i carreres laborals irregulars
- Financiació pròpia insuficient i grans compromisos adquirits
- Absència de previsió social complementària
- Necessitats de racionalitzar
  - Les bases actuàries de la Seguretat social
  - El sistema de punts i la fórmula de càlcul de la pensió
  - Els complements no contributius de les pensions

Es proposa una acció decidida, coherent i consensuada que comporti:

- Un robustament de la Seguretat social amb pensions sostenibles, contributives i solidàries
- Concepció integral del sistema de pensions
- Acompanyament d'altres reformes estructurals: fiscal, laboral i productiva

MESURES CONCRETES

Bloc I: Adquisició de drets de pensió

- Augmentar el tipus de cotització progressivament fins a 4 punts percentuals del salari brut, desplaçant aquests punts de la branca general i finançant aquesta amb impostos generals. Ajustar les prestacions segons el criteri de contributivitat estricta.
- Introduir un sistema de homologació de les carreres de cotització per treballadors ocasionals i/o treballadors per hores
- Introduir bases mínimes i màximes de cotització. Les aportacions inferiors a les mínimes s'haurien de col·locar al pilar II públic.
- Crear “comptes individuals de cotització” acreditant en elles el contravalor en euros de les cotitzacions efectivament aportades cada mes, no la contrapartida en punts de jubilació. Cal ajustar el factor de conversió i reduir la seva discrecionalitat mitjançant la normativa adequada.

Bloc II: Decisió de jubilació

- Augmentar l'edat legal de jubilació als 67 anys. Els treballs onerosos s'ha de definir amb cura i s'han d'ajustar a les condicions demogràfiques actuals

introduint esquemes de requalificació laboral suficientment abans de la jubilació.

- Reduir als 63 anys la possibilitat de jubilar-se anticipadament.
- Plena llibertat per jubilar-se passada l'edat legal amb possibilitat de superar la pensió màxima.

Bloc III: Càlcul de la prestació de jubilació

- Mantenir els 15 anys actuals
- Preservar i revitalitzar la fórmula “d'aportació definida” amb un càlcul basat en les “cotitzacions efectives capitalitzades” ajustades per l'esperança de vida restant a l'edat de jubilació escollida. Per evitar oscil·lacions conjunturals de l'esperança de vida s'utilitzarà càlculs de mitjana de diferents anys.
- Harmonitzar tots els sistemes de complements de renda existents a Andorra en línia amb un “complement de renda mínima únic” reconegut per una agència estatal a tots els pensionistes (contributius i no contributius) i treballadors que qualifiquen per obtenir-lo i finançat amb impostos generals.

- Introduir la revalorització anual de les pensions amb la inflació de l'any precedent. Ajust en cas d'inflació negativa amb un mecanisme simètric que eviti descens nominal de la pensió i preservi el seu poder adquisitiu. En cas necessari crear un sistema de “inflació +- X” diferenciant nivells de prestació per millorar les pensions mínimes.

- Compatibilitat plena de pensió i ingressos laborals i introducció d'una cotització de solidaritat del 8% del salari brut. El pagament de cotitzacions no seria obligatori, però comportaria, recàlcul de la pensió cada cert número d'anys.

Bloc IV: Previsió social complementària

- Introduir els plans de pensions de treball inclusivament d'adscripció per defecte i finançats amb aportacions inicials del 1% +1%, fiscalment qualificats i bonificats (+0,5%). Creació d'un pla públic per defecte per PIMES i treballadors autònoms del mateix tipus dins la CASS
- Estimular fiscalment els plans de pensions personals (diferiment fiscal) disseny específic per autònoms mitjançant un vehicle assimilable al Pilar II públic.

Conclusions:

- Les mesures proposades dibuixen un perímetre provisional integral, avançat i ambiciós.
- Són coherents, sostenibles i suficients
- Combinen la solidaritat amb el reconeixement de l'esforç contributiu i aconsegueixen, al mateix temps, la suficiència i la sostenibilitat.

- Les mesures proposades caldran que es revisin segons les condicions demogràfiques i les condicions productives.

4. Conclusions

Les conclusions de la Comissió d'estudi per a la sostenibilitat de les pensions de jubilació de la CASS corresponen a les diverses presentacions que els compareixents han exposat davant de la Comissió i un acord dels membres de la Comissió de proposta de creació d'una comissió especial de seguiment per a la sostenibilitat de les pensions.

4.1. Presentacions dels especialistes i tècnics designats

- **Annex 1:** Presentació del Sr. Guillaume Leroy (actuari associat de l'empresa ACTENSE), especialista designat pels representants de la Caixa Andorrana de la Seguretat Social (CASS)

<http://www.consellgeneral.ad/ca/composicio-actual/altres-comissions/comissio-d2019estudi-per-a-la-sostenibilitat-de-les-pensions-de-jubilacio-de-la-cass/presentacions/1.%20Sr.%20G.Leroy%20-%20Presentacio%2029-6-2021.pdf/view>

- **Annex 2:** Presentació del Dr. Luís Vicente Recuenco Vegas (Professor de la Universitat Pompeu Fabra), especialista designat pels representants del Grup Parlamentari Socialdemòcrata

<http://www.consellgeneral.ad/ca/composicio-actual/altres-comissions/comissio-d2019estudi-per-a-la-sostenibilitat-de-les-pensions-de-jubilacio-de-la-cass/presentacions/2.%20Sr.%20L.V.Recuenco%20-%20Presentacio%2029-06-2021.pdf/view>

- **Annex 3:** Presentació del Sr. Albert Font Massip, president del Consell d'Administració de la Caixa Andorrana de la Seguretat Social (CASS), i del Sr. Jordi Cinca Mateos, president de la Comissió Gestora del Fons de reserva de jubilació

<http://www.consellgeneral.ad/ca/composicio-actual/altres-comissions/comissio-d2019estudi-per-a-la-sostenibilitat-de-les-pensions-de-jubilacio-de-la-cass/presentacions/3.%20Sr.%20A.Font%20-%20Presentacio%2013-07-2021.pdf/view>

- **Annex 4:** Presentació del Sr. José Antonio Herce, tècnic designat pels representants de la Caixa Andorrana de la Seguretat Social (CASS) i de la Comissió Gestora del Fons de reserva de jubilació

<http://www.consellgeneral.ad/ca/composicio-actual/altres-comissions/comissio-d2019estudi-per-a-la-sostenibilitat-de-les-pensions-de-jubilacio-de-la-cass/presentacions/4.%20Sr.%20J.A.Herce%20-%20Presentacio%2029-06-2021.pdf/view>

<http://www.consellgeneral.ad/ca/composicio-actual/altres-comissions/comissio-d2019estudi-per-a-la-sostenibilitat-de-les-pensions-de-jubilacio-de-la-cass/presentacions/5.%20Sra.%20M.Queisser%20i%20Sr.%20H.Boulhol%20-%20Presentacio%207-9-2021.pdf/view>

- **Annex 5:** Presentació de la Sra. Monika Queisser (Head of Social Policy Division (OCDE)) i del Sr. Hervé Boulhol (senior economist (OCDE)) especialistes designats pels representants del Govern

<http://www.consellgeneral.ad/ca/composicio-actual/altres-comissions/comissio-d2019estudi-per-a-la-sostenibilitat-de-les-pensions-de-jubilacio-de-la-cass/presentacions/6.%20Sr.%20C.Campuzano%20-%20Presentacio%2014-09-2021.pdf/view>

- **Annex 6:** Presentació del Sr. Carles Campuzano, persona designada pels representants del Grup Parlamentari Demòcrata

<http://www.consellgeneral.ad/ca/composicio-actual/altres-comissions/comissio-d2019estudi-per-a-la-sostenibilitat-de-les-pensions-de-jubilacio-de-la-cass/presentacions/7.%20Sr.%20A.Gonzalez%20-%20Presentacio%2014-09-2021.pdf/view>

- **Annex 7:** Presentació del Sr. Antonio González (tècnic del Servei d'Estudis de la Confederació UGT (SEC-UGT)) i del Sr. Andrés Herrero Martín (tècnic de la Unitat de Previsió Social de UGT (UPS-UGT)), especialistes designats pels representants de la Unió Sindical d'Andorra (USD'A)

<http://www.consellgeneral.ad/ca/composicio-actual/altres-comissions/comissio-d2019estudi-per-a-la-sostenibilitat-de-les-pensions-de-jubilacio-de-la-cass/presentacions/8.%20Sra.%20Y.Valdeolivas%20-%20Presentacio%2021-09-2021.pdf/view>

- **Annex 8:** Presentació de la Sra. Yolanda Valdeolivas García, especialista designada pels representants del Grup Parlamentari Socialdemòcrata

<http://www.consellgeneral.ad/ca/composicio-actual/altres-comissions/comissio-d2019estudi-per-a-la-sostenibilitat-de-les-pensions-de-jubilacio-de-la-cass/presentacions/9.%20Sr.%20J.A.Herce%20-%20Presentacio%2021-09-2021.pdf/view>

- **Annex 9:** Presentació del Sr. José Antonio Herce, tècnic designat pels representants de la Caixa Andorrana de la Seguretat Social (CASS) i de la Comissió Gestora del Fons de reserva de jubilació

<http://www.consellgeneral.ad/ca/composicio-actual/altres-comissions/comissio-d2019estudi-per-a-la-sostenibilitat-de-les-pensions-de-jubilacio-de-la-cass/presentacions/9.%20Sr.%20J.A.Herce%20-%20Presentacio%2021-09-2021.pdf/view>

4.2. Acord dels membres de la Comissió

Els membres de la Comissió acorden presentar d'acord amb el contingut de l'article 48 del Reglament del Consell General, una proposta de creació d'una comissió especial de seguiment per a la sostenibilitat de les pensions.

5. Recull de les Actes de la Comissió

El recull de les Actes de la Comissió d'estudi per a la sostenibilitat de les pensions de jubilació de la CASS queden recollides a continuació:

- **Acta 1/21** del dia 8 de juny del 2021

<http://www.consellgeneral.ad/ca/composicio-actual/altres-comissions/comissio-d2019estudi-per-a-la-sostenibilitat-de-les-pensions-de-jubilacio-de-la-cass/actes/C.Estudi%20-%20Acta%201.pdf/view>

- **Acta 2/21** del dia 15 de juny del 2021

<http://www.consellgeneral.ad/ca/composicio-actual/altres-comissions/comissio-d2019estudi-per-a-la-sostenibilitat-de-les-pensions-de-jubilacio-de-la-cass/actes/C.Estudi%20-%20Acta%202.pdf/view>

- **Acta 3/21** del dia 29 de juny del 2021

<http://www.consellgeneral.ad/ca/composicio-actual/altres-comissions/comissio-d2019estudi-per-a-la-sostenibilitat-de-les-pensions-de-jubilacio-de-la-cass/actes/C.Estudi%20-%20Acta%203.pdf/view>

- **Acta 4/21** del dia 29 de juny del 2021

<http://www.consellgeneral.ad/ca/composicio-actual/altres-comissions/comissio-d2019estudi-per-a-la-sostenibilitat-de-les-pensions-de-jubilacio-de-la-cass/actes/C.Estudi%20-%20Acta%204.pdf/view>

- **Acta 5/21** del dia 13 de juliol del 2021

<http://www.consellgeneral.ad/ca/composicio-actual/altres-comissions/comissio-d2019estudi-per-a-la-sostenibilitat-de-les-pensions-de-jubilacio-de-la-cass/actes/C.Estudi%20-%20Acta%205.pdf/view>

- **Acta 6/21** del dia 7 de setembre del 2021

<http://www.consellgeneral.ad/ca/composicio-actual/altres-comissions/comissio-d2019estudi-per-a-la-sostenibilitat-de-les-pensions-de-jubilacio-de-la-cass/actes/C.Estudi%20-%20Acta%206.pdf/view>

- **Acta 7/21** del dia 14 de setembre del 2021

<http://www.consellgeneral.ad/ca/composicio-actual/altres-comissions/comissio-d2019estudi-per-a-la-sostenibilitat-de-les-pensions-de-jubilacio-de-la-cass/actes/C.Estudi%20-%20Acta%207.pdf/view>

- **Acta 8/21** del dia 21 de setembre del 2021

<http://www.consellgeneral.ad/ca/composicio-actual/altres-comissions/comissio-d2019estudi-per-a-la-sostenibilitat-de-les-pensions-de-jubilacio-de-la-cass/actes/C.Estudi%20-%20Acta%208.pdf/view>

- **Acta 9/21** del dia 28 de setembre del 2021

<http://www.consellgeneral.ad/ca/composicio-actual/altres-comissions/comissio-d2019estudi-per-a-la-sostenibilitat-de-les-pensions-de-jubilacio-de-la-cass/actes/C.Estudi%20-%20Acta%209.pdf/view>

En els termes precedents es formula el dictamen de la *Comissió d'estudi sobre la sostenibilitat de les pensions de jubilació de la CASS* que, d'acord amb el què disposa l'article 48.3 del Reglament del Consell General, tramet a la Sra. Síndica General, als efectes escaients.

Susanna Vela Palomares

Vicepresidenta de la Comissió d'estudi sobre la sostenibilitat de les pensions de jubilació de la CASS

Carles Enseñat Reig

President de la Comissió d'estudi sobre la sostenibilitat de les pensions de jubilació de la CASS

Edicte

La subsíndica general, d'acord amb el que disposa l'article 90 del Reglament del Consell General fa públic el següent:

Que el Consell General, en la seva sessió del dia 14 d'octubre del 2021, i d'acord amb la Llei 15/2021, del 17 de juny, de creació de l'Institut Nacional de l'Habitatge, ha nomenat el Sr. Josep M. Pla Maronda, director de l'Institut Nacional de l'Habitatge i els Srs. Alexandre González Galobardes i Marta Alberch Terrés, membres del Comitè Director de l'Institut Nacional de l'Habitatge.

Tot el que es fa públic per a general coneixement i efectes.

Casa de la Vall, 14 d'octubre del 2021

Meritxell Palmitjavila Naudi
Subsíndica General